

NEMOC ZVANÁ CENZURA

PETR ŽANTOVSKÝ

Cenzura je příznakem nemocné společnosti, která nesnese pohled do zrcadla. Jan Werich kdysi poznamenal, že demokracie první republiky nebyla ideální, ale byla natolik dobrá, aby jim – klaunům z Osvobozeného divadla – dovolila říkat, co si o ní myslí. (1)

Má-li tedy smysl bavit se dnes o cenzuře, je nejprve třeba nutně povědět si něco o dnešní společnosti, neboť cenzura je právě a pouze jejím plodem. Nespadla z nebe, nikdo nám ji nepřivezl na saních jak Santa Klaus, ta je výrazem našeho vlastního strachu z poznání a pravdy.

V roce 1989 došlo k významnému přelomu v životech nás všech, nejen zde v sektoru na východ od “železné opony”, ale neméně i za tou oponou. Proměnilo se geopolitické zadání – ze scény zmizel jeden ze dvou mogulů, Sovětský svaz, zůstal

u nás sice urodili noví vlastníci, ale bez historie, paměti, více-generačního vztahu k vlastnictví a namnoze též bez morálky. Cílem se stal zisk, nikoli růst. Protože zisk je privátní, kdežto růst společný. Proto jsou dnes mnohá hlavní města bývalého sovětského bloku jako po bombardování – projděte si Rákocziho třídu v Budapešti: to je ukázkový příklad toho, jak se tu kdysi tvořil zisk, ale nikoli růst. Dnes jsou tam zatlučené výlohy a posprejované zdi.

Nicméně po jistý čas tento ekonomický trend vytváření zisku byl výhodný pro relativně velké množství lidí. Co do hmotných statků zakusili mnohem víc a pestřeji než kdy dřív a propadali dojmu, že právě to byl ten důvod ke zvonění klíčů. Než přišel Enron, letadlové hry, spekulace, Lehmann Brothers, Soros a s tím vším všeobecný úbytek obecně dostupných

rů sedí úředníci, nikým nevolení, neobdaření pražádným mandátem, a tedy ani žádnou zodpovědností. To je dnešní Evropská unie.

Shrnuto a podtrženo: Stále se zvětšující vzdálenost mezi vlastníkem a majetkem v jednom smyslu, a mezi vladařem a ovládaným v druhém smyslu, včetně absence skutečného oprávnění vést či vládnout s odpovědností řádného hospodáře, produkuje společnost, která je postavena na nereálných představách svých lídrů a jejich virtuálním přesvědčení o podpoře “těch dole”. Kdyby to náhodou někomu připomnělo léta druhé poloviny osmé dekády minulého století, nemýlí se. Blahobytu ubývalo, přestával být něčím novým a atraktivním, někdejší ideje, iluze či naděje mizely v šedi dne, jejich nositelé stárli a jejich děti už neměly, proč si je přisvojovat, a tak se

BOHUMILA SARNOVÁ
Červenec

Zavřely se brány školy
začínají prázdniny.
To jsme všichni
malí velcí
také přece zažili.
Je to stejné každým rokem.
S rozevřenou náručí
přijímáme vše
co červenec na adresu
doručí:
Vůni vody u rybníků
rozčeřených splavů
mořské tříště vlnobití
náručí lesních darů.
Těšení se na borůvky
na jahody v trávě
na maliny
hříbů hojnost.
Léto v plné slávě.
Když se z mračen
těžkých vodou
hromobití ozývá
hned na to se zase zjasní
slunce suší louky vlasy
tak to v létě bývává.

obecnější rysy vývoje světa okolního.

V novém uspořádání došlo k restauraci mnoha dávno zapomenutých pojmů – zejména soukromého vlastnictví a volného trhu. Jenomže mylnou a naivní se ukázala představa, že si v kosmické rychlosti projdeme všechna podstatná a v předchozím čtyřicetiletí vynechaná vývojová stádia rozvinutého kapitalismu, abychom vkročili čistou nohou rovnou do standardních parametrů této společensko-ekonomické formace, jak se kdysi říkalo.

Dějiny nelze předběhnout, jen přeskočit, ale to už přináší handicap v ne-získané zkušenosti. Výsledkem toho bylo, že se

mogul druhý, Spojené státy. Tím došlo k rozkývání křehké strategické rovnováhy, na níž stál svět a Evropa v něm po celou dobu od konce 2. světové války. Nemá dnes cenu polemizovat o tom, zda to bylo víc dobře nebo víc špatně, prostě k tomu došlo a nastartovala se kvalitativně odlišná etapa vývoje naší společnosti – od teď se můžeme omezit jen na náš úzce středoevropský prostor, neboť na jeho dynamice jsou vidět téměř všechny materiálních statků. Jenže ještě předtím využili korporátní vlastníci světa, ti kapitáni vládnoucí z burzovních kanceláří všehomíra, ukolébanosti dobře najedených občanů a začali nejprve pozvolna a tiše, později překotně a nahlas stavět huxleyovský “krásný nový svět” (3), onu utopickou vizi všeobecné rovnosti v nerovnosti – k dokonalosti dovedenou orwellovskou tezi o tom, že všechna zvířata jsou si rovna, jen některá jsou si rovnější (4) – inu ta, které těm ostatním vládnou, velí, poroučejí, usměrňují jejich životy, přání, potřeby, touhy. Využívajíce přitom de facto opět především materiálních pobídek.

Tak přišla na svět politická korektnost, společenská praxe nazývání věcí jinými než pravými jmény, kodifikovaného lhaní, uzákoněného pokrytectví (5). Jestliže nesmíte něco nazvat tím, čím to je, pak odtud je jen krůček k tomu, abyste o tom už vůbec nesměli mluvit. A tomu se jaksi tradičně říká cenzura.

Onen spekulativní korporátní kapitalismus má v sobě skryto jedno nenápadné, ale důležité kukaččí vejce, a to je mizící či už zcela neexistující osobní vztah k vlastnictví. Největší firmy světa nejsou bezprostředně řízeny těmi, kdo je vlastní, nýbrž najatými profesionály, kterým je de facto jedno, zda řídí prodej banánů, televizí, tanků nebo informací. Zacházejí s cizím vlastnictvím, aniž by nesli primární odpovědnost za jeho rozvoj a rozmnožování. Utrácejí v duchu hesla “z cizího krev neteče”. Spekuluji. Hrají letadlové hry. Likvidují celé obchodní řetězce a banky, o zástupcích drobných ožebračených akcionářů nemluvě. A tento zjednodušeně popsáný – v podstatě sebevražedný typ kapitalistického “podnikání” je podloží pro růst sebevědomí byrokracie. Jestliže v čele aerolinek nebo zbrojních podniků sedí najatí manažeři, pak v čele nadstátních útva-

společnost stávala dekadentní množinou embéckářů odjíždějících v pátek v poledne chalupařit a zamykat se před zbytkem světa. O nějaké důvěře v takové uspořádání nemohlo být řeči. Proto se také, mimo jiné, onen režim zhroutil tak snadno, aniž by mu kdokoli z “těch dole” podal jedinou pomocnou ruku.

A podobně dopadne i dnešní systém. Trpí stejnými chorobami. Nevytváří motivaci pro občana, znejišťuje jeho perspektivy, vládne mu hloupě a nesmyslně – viz bruselské předpisy o správné velikosti broskví a zákazu křížení veverek (6) – a odhání jej od občanského angažmá k privátnímu nezájmu. A stejně jako ten minulý, i tento režim si pomáhá tím nejbanálnějším způsobem, jakým umí, totiž cenzurou.

Už zase se veřejnost dělí na jednu – menší – část vyvolených, kteří smějí, ba jsou povinni – vyjadřovat své schválené a sdílené názory, a na druhou – podstatně větší – která hledí na svět kolem sebe kriticky a vidí chyby, vnímá podvrhy, sleduje a odmítá manipulace, jimž je vystavována. Ta však má dveře do veřejných sdělovadel, tzv. mainstreamových médií, vesměs zamčená na pět západů. Opět tedy vytváříme nepravdivý obraz dneška, stavíme sádrové busty umělým autoritám, sestavujeme seznamy nepřátel. Všechno už známe. Kdo nejde s námi, jde proti nám.

Jenomže je mnohé jinak. Dnes už není tak snadné, jako třeba v 80. letech, masově vymývat mozky propagandou. Už není analogová doba jednosměrné informace, kdy na jedné straně byl tlampač a na druhé příjemce. Dnes je digitální doba interaktivního dialogu. Slyším, co mi říkáš, ale nezdá se mi to. Jednak se podívám jinam, zda se nedovím trochu víc a jinak, než od tebe, a hlavně ti pak položím možná i nepříjemné otázky a přinutím tě na ně odpovědět. A když neodpovíš, přízná-

Pokračování na straně 3.

ANNA A DUHOVÉ ÚDOLÍ

IVO FENCL

Ilustrační foto: Dorota HAVLÍKOVÁ

Soudě dle titulu *Anna a Duhové údolí* by se klidně mohlo jednat o jeden z milionu kýčů, co trh zaplavují od chvíle, kdy vznikl. Omyl. *Anna a Duhové údolí* je součást fascinující, pozoruhodné ságy Lucy Maud Montgomeryové, kterou pro česky čtoucí překlad Petra Eliáše v nakladatelství Albatros (2025) nově ilustrovala Ivona Knechtlová.

Lucy Maud Montgomery (1874-1942) byla citlivá, až přecitlivělá dáma - Kanadanka, která vzpomínky na dětství vtělila do ikonického bestselleru *Anna ze Zeleného domu* (1908). Titulní Anně Shirley je jedenáct, kdysi osiřela a teď má být adoptována. Dostává se díky tomu na Ostrov prince Edwarda a celá Kanada je, jak doufám víte, anglická. A dostává se konkrétně do - autorkou zcela vyfantazírovaného - místa jménem Avonleo.

Podobné město v Kanadě nikdy neexistovalo. Anna má konečně rodiče. Matthew je už šedesátník, Marilla padesátnice. A nejsou manželi. Jsou sourozenci! Což by ani nevadilo a možná spíš naopak, ale hned na začátku došlo k nedorozumění a fatálnímu omylu. Tito dva dobří lidé nechtěli holčičku, ale kluka, a tak trochu počítali s tím, že mladý muž zvolna začne vypomáhat s farmou. Jenže se místo hocha vynoří Anna: už se to tak semele. Matthew a Marilla si ji nechají a ona jim zpola bezděky prozáří život. Disponuje nenápadnou, o to však obrovštější fantazií. Je sice někdy až ukecaná, až to bolí, ale idealistka. Takže zkuste něco podobného dnes také napsat a v Albatrosu vám to... spíš nevadí. Nebo ano?

Anny ze Zeleného domu se každopádně prodalo

padesát milionů výtisků v takřka čtyřiceti jazycích a stala se neuvěřitelným bestsellerem i jednou z nejprodávanějších knih všech dob. Nepočítám-li bezpočet adaptací, i animovaných (film, divadlo, televize, rozhlas), inspirovala i - ve světě opakovaně uváděné - muzikály. Ale sama hrdinka se necítila moc komfortně. Trpěla komplexem méněcennosti, a to pro domnělou hubenost, bledost, pihy a zrzavé vlasy. Příběhy stojí do velké míry na jejím kamarádství s Dianou Barry, dívkou ze sousedství, která Anninu fantazii zcela postrádá; ale Anna má i další přítelkyně: především hysterku Ruby a klidnou Jane. Všechno se tudyž zdá docela “fajn”, ale ten pravý klíč Annina světa je ve skutečnosti její nevinná láska k nevlastnímu otci, která se rychle stane láskou absolutní. Aniž výslovně zdůrazňováno. A navzdory své sestře rozmazluje plachý Matthew Annu a mj. jí kupuje šaty a boty. První román dokázal svěbytně zachytit řadu let života a dospívání a mezi svým šestnáctým a sedmnáctým rokem se Anna stává učitelkou; a tu přijde zvrát: rodina zkrachuje, “zlatý” Matthew umírá, Anna se vzdá stipendia a místo učení jde pomáhat nevlastní matce.

V roce 1919 vyšel knižně i přepis původního rukopisu, který je dnes v Confederation Centre of the Arts v Charlottetownu na Ostrově prince Edwarda; ale nezůstalo při jediné knize: do roku 1939 vydala Montgomeryová celkem devět pokračování a existuje i kniha definitivně sestavená až v roce 2009, v níž je Anně už mezi třiapadesáti a pětasedmdesáti lety.

Právě česky poprvé vydaný svazek

Anna a Duhové údolí (1919) je v pořadí sedmý svazek, když nebudeme počítat sbírky příběhů z let 1912 a 1920, a titulní hrdinka je čtyřicátnicí. Autorka cílí na její děti, jichž je šest, a na kamarády těch dětí. Nejinak to, pravda, dělal později a u nás Felix Háj (alias Marie Wagnerová) - v pozdějších momentech řady příhod Káji Maříka z Lážova alias Mnišku pod Brdy... Ale vraťme se do Kanady. Na Princově ostrově je Anna součástí ekonomiky a seženete zde plno suvenýrů i potravin inspirovaných knižní sérií. Asi nejběžnější jsou slamáky s našitými zrzavými copy a zajímavé je, nakolik populárním se stal román v Japonsku, kde mu říkají Zrzavá Anna. V roce 1952 se tam dokonce stal součástí školních osnov - a co víc, některé japonské páry kvůli svatbě cestují přes Pacifik až na farmu Green Gables v Cavendishi! A je to bláhovost, ale objevují se i samostatné Japonky, které navštěvují místo na Princově ostrově se zrzavě obarvenými vlasy, upravenými přesně po Annině vzoru do copů.

V roce 2012 byla Anna ze Zeleného domu vyhodnocena jako devátý nejlepší dětský román všech dob a už v roce 1935 udělal král Jiří autorku důstojníkem Řádu britského impéria. Až maniakální psaní bylo paní Montgomeryové celoživotní útechou, anžto nežila šťastně, a dokonce nelze vyloučit, že nakonec spáchala sebevraždu prostřednictvím prášků (24. dubna 1942). V letech 1917-1928 navíc zápasila s vyděračským vydavatelem Lousem Couesem Pagem. Kdyby jen vyděračským: vysmíval se jí do očí, že mu její knihy vydělávají miliony. Do Kanady se tedy za Montgomeryovou a její Annou jezdí, nicméně už v roce 1920 strhl autorčin strýček její rodný dům - poté, co si postěžoval, že na pozemek přicházejí zvědavci znalí jejích

EVA FRANTINOVÁ

Den pro nikoho

Žiji den pro nikoho
nikdo nezavolá
nenapíše
prázdná dlani
propastné ráno
smutek má vystaráno
už nakoupil
uvařil
semlel
chytil se tvých básní
té přece víš že mám tě rád
té o metru
bílém svetru
a šel se projít
(úzkost na vodítku)

Prosím vás dovezte něhu

Ke stolku pro dva
U Klokone
kde sedí jiní

jiní spolu splynou
a ještě padesát let nezakulhají
a hlas jim nezdrhne
pili budou pít pijí
a vystřídají xy plátěných aktovek
zatímco ty mi šeptáš: neblbni
vždyť já se toulám
s tou poslední (modrou)
Kostelcem
hvězdnou
Itálií...

Vzpomínka

Ztratila jsem heslo na stesk po tobě
nemohu se odhlásit

klávesnice je němá
kolik odepsala myší...

ale obrazovky planou
a i když nevyslyší
slyší námi
a píší

Naší ulicí

Na zemi nedokouřená cigareta
obláčky našich chvil...
(kam uletěly
kdopak je zapálil?)

Nad mapou

Ach naše Seyschely...
Kouřim
Brod
Hláska
Pyšely!

Prázdnota (Karlovi)

Sáhla mi na rameno: protancujeme spolu
noc i den
jahody položím ti na práh
zazvoním
ale za rohem se neschovám!

Pokračování ze strany 1.

váš se tím ke lži. To je hlavní a možná jediný opravdu podstatný smysl existence internetu jako nejdemokratičtějšího prostoru pro společenský dialog.

Proto také jsme svědky toho, jak se rozmanití orgánové od Bruselu vertikálně směrem dolů pokoušejí svobodný, a proto nepohodlný internet umlčet, podvázat, přiškrtit, jak se noblesně říká: regulovat. Jeho svoboda, byť provázená rizikem z přehlčení i mnohasměrné manipulace, je totiž pro dnešní předsedy zeměkoule opravdovým nebezpečím, a oni to dobře vědí. Pokud tedy má dnes význam mluvit o cenzuře jako opravdovém riziku pro naše svobody, pak jediné zde a právě v tomto smyslu.

Poznámky:

(1) Jan Werich vzpomíná... vlastně Potlach (Praha: Melantrich 1982).

(2) Vynikající diagnózu příčin a dopadů uvedených jevů podal americký analytik Michael Lewis např. v knihách Bumerang (Praha: Dokořán 2012), Big Short (Praha: Dokořán 2013), či Lhářův poker (Praha: Dokořán 2014).

(3) Aldous Huxley: Brave New World, česky jako Konec civilizace (Praha: Maťa 2010).

(4) George Orwell: Farma zvířat (Praha: Aurora 2000)

(5) O fenoménu politické korektnosti velmi dobře pojednal britský publicista Anthony Browne v knize Úprk rozumu (Praha: Dokořán 2009), o tom, k jak dramatickým koncům může tato neblahá společenská přetvářka dojít, píše z vlastní zkušenosti německý ekonom Thilo Sarrazin mj. v knize Teror ctností (Praha: Academia 2015)

(6) Velmi podrobně analyzuje evropskou reglementaci našich životů právník Tomáš Břicháček v knize Evropa blízka i vzdálená (Praha: IVK, 2014)

Úryvek z knihy Petra Žantovského, předsedy Unie českých spisovatelů, CENZURA VERSUS SVOBODA SLOVA, vydalo nakladatelství LEDA v edici Agora.

Cenzura versus svoboda slova

RADKA JOHNOVÁ

Knihu Cenzura versus svoboda slova vydalo nakladatelství LEDA v edici Agora. Její autor, docent Petr Žantovský (*1962), je vysokoškolský pedagog, mediální analytik, novinář a publicista. Knihu rozdělil do dvou linií.

V úvodu a závěru najdeme dvě studie o cenzuře jako fenoménu bujícímu u nás a v okolní Evropě. Jádrem knihy jsou pak komentované ukázky z dějin a různých podob cenzury.

Celý text je varováním před tím, aby se lidé násilím (podle Orwellovy knihy 1984), či dokonce dobrovolně (podle Huxleyho románu Konec civilizace aneb Pěkrásný nový svět) nenechali zbavit svobody slova. Bez ní žádná další svoboda nemá smysl a de facto ani nemůže existovat. Zde platí beze zbytku citát: “Dejte mi právo svobody slova, a já si jím zajistím všechna svá ostatní práva.”

“Jestliže si necháte vzít své právo svobody slova, jak zabráníte, aby vám nevzali i ostatní práva?” Autor zde odkazuje na usnesení Valného shromáždění OSN 48/432 z 20. prosince 1993, kde státy deklarovaly, že svobodná, pluralitní a nezávislá média jsou nedílnou součástí demokratické společnosti.

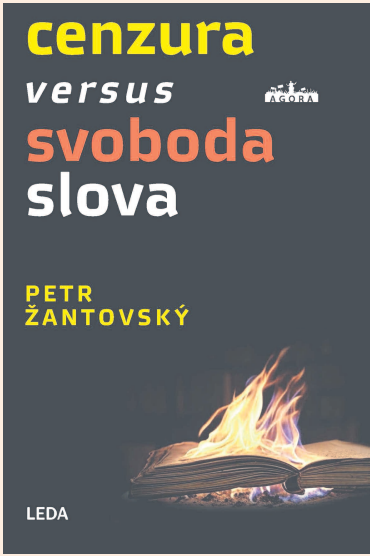
Žantovský tu také píše: “Cenzura je náhradou za diskusi, polemiku, argumentaci. K cenzuře jako k formě vrchnostenského násilí se uchyluje mocenská elita, která nedokáže přesvědčit o svých idejích, o svých politických praktikách a o své perspektivnosti a užitečnosti pro většinu obyvatel. Cenzura je plodem společnosti, výrazem našeho vlastního strachu z poznání a pravdy. Politická korektnost je společenská praxe nazývání věcí jiným než pravým jménem. Je to kodifikované lhaní, uzákoněné pokrytectví. Jestliže nesmíte něco nazvat tak, jak to je, pak odtud je jen krůček k tomu, abyste o tom už vůbec nesměli mluvit. A tomu se jaksí tradičně říká cenzura.” To jsou hlavní myšlenky publikace.

Knihla je určena široké veřejnosti, ale zároveň je koncipovaná též jako učebnice pro vysokoškolské studenty. Eseje na téma cenzury a svobody slova z dávné a nedávné historie, ale i z aktuální současnosti, jsou relevantním studijním textem k diskusím pro studující historie a médií. Dílo má všechny parametry odborné publikace, a přesto je psáno velmi čtivým stylem, čtenáře nutí přemýšlet, ale nechá ho i zasmát se.

Pro dnešní čtenáře je inspirativní porovnání způsobů omezování svobody slova v dávné i nedávné minulosti s naší internetovou dobou. “Dnešní systém”, slovy autora,“nevytváří motivaci pro občana, znejistuje jeho perspektivy, vládne mu hloupě a nesmyslně. A stejně jako ten minulý, i tento režim si pomáhá tím nejbánálnějším způsobem, jakým umí, totiž cenzurou.”

Petr Žantovský v knize s akademickou přesností vymezuje základní pojmy, rozebírá právní kategorie a připomíná hlavní milníky historie cenzury. Skrývané a zapírané formy cenzury považuje autor za stejně odpudivé, nebo dokonce horší, než byly metody inkvizice.

Současnou cenzurní praxi dělí zhruba do těchto kategorií: nepsaný zákaz; cenzura ostrakizací; cenzura mlčením a ignorancí; a cenzura ekonomická, a píše: “Všechny formy se obvykle uplatňují vůči osobám nežádoucím pro vládnoucí elity této epochy. V tom smyslu jsou tyto „demokratické“ cenzurní praktiky stejně odsouzeníhodné a totalitarizující jako předchozí formy cenzury v minulosti.”

Bratislava s romantikou a bez nej

PAVOL JANÍK

Před časom ožil sentimentální záujem o starú Bratislavu, založený na archívnych fotografiách, najmä pohľadniciach, zachytávajúcích malebné zákutia. Na rozdiel od mnohých milovníkov minulosti, vrátane viacerých autorov čoraz ťažšie predajných obrazových knižných publikácií, nemám k Bratislave nadšený turistický vzťah. Od útleho detstva som desaťročia býval na Palisádach, a tak mám osobnú skúsenosť, ktorá sa nie vždy zhoduje s nekritickým obdivom.

Na základnej škole som mal spolužiakov, ktorí bývali v pôvodnej zástavbe priľahlej Zámockej ulice a dnes už neexistujúcich uličiek na mieste, kde teraz stojí parlament, prípadne v domoch prilepených priamo na hradby zvonka i zvnútra. Hrávali sme sa v ruinách hradu, ktorý pred našimi očami prechádzal rekonštrukciou, pri ktorej pomaly mizli aj postupne asanované obytné stavby.

K mojim najobľúbenejším lokalitám patrila dnes už zbúraná Bubenkova ulica, pričom označenie komunikácie nevystihovalo skutočnosť, že to bol vlastne iba chodník, ktorý z jednej strany lemovali miniatúrne domčeky opreté o hradné opevnenie a na druhej strane bolo len kovové zábradlie nad strmým bralom, teda vlastne išlo o akúsi terasu s panoramatickým výhľadom na Dunaj a krajinu na jeho opačnom brehu.

V čase vzniku (1852) sa nazývala Hollergasse (Bazová ulica), ale už v roku 1879 dostala hanlivé pomenovanie Ratzenstahl

(Potkania osada) – vzhľadom na nadmerný výskyt nepríjemných hlodavcov. Tak sa nevdopak dostávame k spoločenským pomerom mojich spolužiakov, ktoré ma šokovali ešte v druhej polovici legendárneho či zlatého – v každom prípade idealizovaného – obdobia 60. rokov 20. storočia.

Naša rodina totiž bývala v činžiaku s priestrannými slnečnými bytmi, balkónmi, ústredným kúrením, vlastnými záchodmi a kúpeľňami, v ktorých spočiatku tiekla teplá voda raz, neskôr dvakrát do týždňa a napokon každý deň. Ale naši rovesníci v spomínaných – z dnešného hľadiska romantických zákutiach – iste nepredpokladali, že si raz niekto bude s nostalgiou pripomínať miesta, ktoré obývali s predpotopným životným štandardom.

V prízemných či jednoposchodových domoch mali jeden spoločný záchod a jedno spoločné kovové umývadlo so studenou vodou, ktoré sa nachádzalo priamo na dvore. Jedno- a dvojizbové byty pozostávali z jednej či dvoch malých umavých miestností, kam sa do obývacích kuchýň vchádzalo rovno z dvora alebo na poschodí z pavlače. Kúrili si v kachliach, na ktorých v zime varili, v teplejších obdobiach používali na varenie elektrickú dvojplatičku.

Dovoľm si nekorrektne poznamenať, že prevažne NEšlo o rómsku populáciu, ale v naznačených podmienkach sa iste nedali očakávať nejaké vynikajúce školské výsledky, a tak

mnohí z nich končili povinnú dochádzku do vtedy základnej deväťročnej školy ako pätnásťroční piataci či šiestaci.

Azda sa nik nemôže čudovať, že moja osobná skúsenosť sa nemôže stotožniť s romantickým svetom prezentovaným na stránkach obrázkových knižných publikácií. Preto ma mimoriadne vždy pobaví, keď niekto vzdychá aj nad nezachovanou podobou protiľahlej starej Petržalky, ktorá bola pôvodne jedným z mnohých dunajských ostrovov a ktorej názvy sa menili od roku 1442 z Unger Au (Uhorská niva) a napríklad v roku 1803 sa popri pomenovaní Engerau (Úzka niva) používalo aj meno Ziegeiner-Dörfel (Cigánska dedina).

Už som pred časom konštatoval, že Petržalka sa od 70. rokov uplynulého storočia začala rýchlo meniť na veľké sídlisko. V tejto mestskej časti bývame už vyše 20 rokov a na rozdiel od rozličných zlomyseľníkov ju pokladám za najkrajšiu a občiansky najlepšie vybavenú lokalitu hlavného mesta Slovenska. Veď aj bratislavská smotánka sa najčastejšie stretáva v petržalských obchodných centrách, využíva tunajšie jazdecké kluby, tenisové kurty i súkromné zdravotnícke zariadenia – jedno z nich sa nachádza pri Chorvátskom ramene Dunaja na brehu jazera Draždiak. A to všetko máme na dosah ruky, respektíve nohy. Dokonca by som vzhľadom na uvedené prednosti a zatiaľ nesporne najväčší podiel zelene Petržalku vyhlásil za bratislavský Centrálny park s výrazným obmedzením ďalšej výstavby.

PODĚKOVÁNÍ HÁJI VE SLEZSKU

MILAN BLAHYNKA

Starosta obce Háj ve Slezsku (okres Opava) Karel Palovský (na snímku vlevo) předává Cenu Vladislava Vančury Milanu Blahynkovi.
Foto - Radim ŠTEFAN

Vážení rozmanití účastníci letošního vančurovského Rozmarného léta, dovolte, abych vás nazval svědky svého čtvrtého poděkování.

Děkuju především Vladislavu Vančurovi. Měl jsem to štěstí, že už v pubertě mě strhl a dodnes unáší jeho Amazonský proud. Ne, žádný lyricky bublající potůček, ale velkolepý živel. Nic malého ani prostředního, s čím se tak rád spokojuje náš národ, když si nepřipomene Vančuru. V obdivu k jeho

ji a díky velké podpoře každoročního Rozmarného léta působí jako příklad kulturní práce v obci. Mé poděkování náleží panu starostovi Karlu Palovskému, radě obce a obzvlášť Vančurovcům, jmenovitě panu docentu Ladislavu Ludvíkovi, který je *spiritus agens* příkladného kulturního dění v Hájí ve Slezsku, a jeho milým, stejně muzickým spolupracovníkům.

Po vydání mé velké monografie o Vančurovi mě vyznamenala paní Ludmila Vančurová svou medailí Vladislava Vančury. Medailí a cenou z Hájí ve Slezsku se můj vančurovský kruh uzavírá.

za který byl spolu s šesti dalšími spisovateli vyloučen z KSČ. Učinil tak podobně jako Seifert, na rozdíl od většiny členů Devětsilu, jehož prvním předsedou na počátku 20. let byl. Ale jak Seifert, tak též on a vlastně i ostatní vyloučení signatáři zmíněného dokumentu (Neumann, Olbracht, Majerová atd.) nepřešli na pravici, zachovali si svou oddanost „socialistické naději“, řečeno názvem Horovy knihy z roku 1922. A jediný Vančura už roku 1936 poslal pozdrav VII. sjezdu KSČ. Jeho oddanost myšlence konečně spravedlivého řádu byla bez ohledu na požadavky stranických sekretářů trvalá.

dílu jsem o něm napsal dvě knihy, mnoho článků a glos, to vše, za co jsem si vysloužil dnešní Cenu Vladislava Vančury. Pořád si myslím, že jsem neudělal dost. Naštěstí nejsem sám, vycházejí nové cenné práce o Vančurovi, a to i ve světě.

Děkuju vám, kdo jste přišli vzdát hold Vančurovu odkazu. Neboť jste živoucí doklad, že a jak tvůrce nadále žije právě ve svých čtenářích, v živé a činné paměti svého národa.

Děkuju městu, kde Vančura v čase svého zrození vdechl jakoby natrvalo zdravý slezský vzduch, a ač mu bylo souzeno vyrůstat brzy jinde, město si ho váží, hlásí se k němu a připomíná ho celé naší zemi víc, soustavněji a vynalézáví než místa a města, kde dlouho žil a pracoval.

Děkuju konečně všem, kdo toto město reprezentu-

P. S.

Původně jsem do Poděkování napsal ještě dva odstavce, naštěstí mi však včas došlo, že by mé vystoupení na festivalu příliš prodloužily, ale že je mohou snad ocenit čtenáři LUKu. Jsou to:

Ve svém vrcholném díle, v monumentálních nedokončených Obrazech z dějin národa českého Vančura dovršil své nenápadné umění sloučit tradici s moderností a se svou osobní zkušeností. Zračí se to už v názvu. Slovo *Obrazy* prozrazuje mladistvé přání Vladislava Vančury stát se malířem a **jeho odvahu a umění najít odvahu mistrně** vyjádřit své výtvarné vidění slovy, když mu nebyla malířská dráha dopřána. O této odvaze a umění si takto poradit víme i ze třicátých let. Když z finančních důvodů nemohl Vančura natočit film o novodobém baronu Prášilovi, velmi pohotově uskutečnil svůj záměr v próze: napsal fascinující Konec starých časů. Vratme se však ke slovu *Obrazy*. Každému, kdo si vybaví hodiny literatury ve škole, vytanou v myslí Havlíčkovy *Obrazy z Rus* (1843-1846), dílo ve své době podobně stejně směle průbojné. A nad slovy *národa českého* zazní snad každému název Palackého Dějin národa českého. Přirozený slovosled je v češtině obrácený: *českého národa*. Jak Palackému, tak Vančurovi šlo o to, aby slovo *českého* bylo v názvu slovo poslední, tedy rozhodné. Dnešnímu čtenáři ovšem připadá „obrácený“ slovosled jako signál, že se Vančurova nedokončená knižní série staví po bok Palackého klasického díla, jako jeho statečná obdoba v nejtěžších letech národa.

Vančura v roce 1927 podepsal dokument,

Jubilejní Rozmarné léto Vladislava Vančury

Letošní festival Rozmarné léto Vladislava Vančury se konal v Hájí ve Slezsku, Vančurově rodišti, už po pětatřicáté.

Jako každým rokem připomněl setkáním u pomníku Vladislava Vančury jeho občanský a spisovatelský odkaz. Jako vždy spolek Vančurovci spolu s místní knihovnou připravil v Dohnálkově vile malou výstavu Mistra díla, tentokrát dramatického, a vydal k tomu minikatalog *V.V. Hry* (výstava potrvá do 29. 8. 2025); škoda, že nevybyly prostředky na výstavu a katalog podrobnější.

Jako vždy festival hostil v Dohnálkově parku v Hájí folklorní soubory z řady zemí; žel soubor z Indie vinou leteckého neštěstí v jeho sídle nemohl dorazit, viděl jsem však kromě *působivého* slezského souboru *stále perfektnější* mažoretky z polské Ratiboře, vzdálené co by kamenem dohodil, dále skupiny z Maďarska a Chorvatska, obě s pořady *maximálně i výtvarně prostými, přitom podivuhodně vynalézavými, zkrátka přesvědčivými*.

A letos poprvé se udělovala Cena Vladislava Vančury, a to v podobě nádherné medaile a praktických předmětů s emblémem obce, která *příkladně přeje živé národní kultuře*.

Cenou byla letos poctěna Věra Philippová, neúnavná, vysoce kultivovaná propagátorka díla Vladislava Vančury a pisatel těchto řádků za celoživotní výraznou literárněvědní práci. Festivalu letos přálo i slunečné počasí.

MILAN BLAHYNKA